

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра загальної та диференціальної психології**

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ: ТЕОРІЯ, ДОСВІД, ПРАКТИКА»

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
24-25 квітня 2025 року**

Одеса

2025

УДК 159.9: 37.015.3

А 43

Друкується за ухвалою Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 16 від 29.05.2025 року)

А 43 Актуальні проблеми сучасної психології: теорія, досвід, практика / Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 24-25 квітня 2025 року) / за ред. М.Й.Казанжи. Одеса: Університет Ушинського, 2025. 718 с.

Редакційна колегія: Казанжи М.Й., доктор психологічних наук, професор; Саннікова О.П., доктор психологічних наук, професор; Дідух М.Л., доктор психологічних наук, доцент; Водолазська О.О., кандидат психологічних наук, доцент; Бринза І.В., кандидат психологічних наук, доцент; Борисова О.О., кандидат юридичних наук, доцент; Василенко І.А., кандидат психологічних наук, доцент; Ульянова Т.Ю., кандидат психологічних наук, доцент; Черножук Ю.Г., кандидат психологічних наук, доцент; Оріщенко О.А., кандидат психологічних наук, доцент.

Збірник призначений для фахівців у галузі психології, наукових дослідників і практиків, викладачів закладів вищої освіти, педагогів і вихователів, докторантів, аспірантів та студентів. Рекомендації щодо впровадження результатів конференції полягають у підвищенні обізнаності науковців, викладачів і аспірантів щодо наслідків та перспектив становлення особистості у невизначеному світі та можливостей практичного використання досягнень загальної психології, психології особистості, історії психології тощо в сучасних умовах освіти та науки.

Матеріали опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність викладеного матеріалу покладено на авторів статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

ISBN 978-617-7757-40-4

©Автори статей, 2025
© Університет Ушинського

2025

Діброва О.В.,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої
освіти за спеціальністю 053 Психологія,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РОЗУМНОСТІ ТА ТЕМНОЇ ТРІАДИ

Анотація. У статті розглядається поняття психологічної розумності та такого поняття як Темна тріада. Нами було проведено дослідження вивчення взаємозв'язку психологічної розумності з особистісними рисами, що об'єднуються в концепцію темної тріади. Викладено результати кореляційних зв'язків між показниками та їх обґрунтування.

Ключові слова: психологічна розумність, Темна тріада, нарцисизм, маківеалізм, психопатія.

Abstract

This article examines the concept of psychological mindfulness and the notion of the Dark Triad. We conducted a study to explore the relationship between psychological mindfulness and personality traits that are united under the concept of the Dark Triad. The results of the correlation analysis between the indicators are presented, along with their interpretation.

Keywords: Psychological mindedness, Dark Triad, narcissism, Machiavellianism, psychopathy.

Повідомлення спрямоване на презентацію результатів вивчення співвідношення показників психологічної розумності та темної тріади. Упродовж останніх років спостерігається зростання кількості досліджень, спрямованих на вивчення «темної» сторони особистості, тому ми вирішили провести наше дослідження в розрізі такого психологічного поняття, як психологічна розумність. У цьому контексті актуальним є вивчення взаємозв'язку психологічної розумності з особистісними рисами, що об'єднуються в концепцію темної тріади – нарцисизму, макіавеллізму та психопатії. Ці риси часто асоціюються з маніпулятивною поведінкою, емоційною холодністю та егоцентризмом [4; 5].

Сучасний суспільний розвиток формує певні адаптивні моделі поведінки, в яких головними критеріями успішності виступають конкурентоспроможність, продуктивність і досягнення. Такі орієнтири тісно пов'язані з характеристиками, притаманними особистостям із рисами темної тріади. Цінності, такі як прагнення до успіху, самореалізації, визнання, а також акцент на зовнішньому статусі закріпилися як норми соціального життя. І тому так звані норми досягнень чинять значний вплив на особистісний розвиток, формуючи певні риси характеру. У результаті такі соціальні установки сприяють зростанню проявів маніпулятивності особистості.

У центрі уваги науковців опинився насамперед феномен, відомий як Темна тріада – поняття, запропоноване Делроєм Л.Полхусом і Кевіном

М. Вільямсом у 2002 році. Відтоді Темна тріада стала об'єктом численних досліджень і не втрачає своєї популярності і сьогодні [1; 2]. Темна тріада – це концепція, яка вивчає три типи деструктивних рис особистості: нарцисизм, макіавеллізм і психопатію. Ці риси об'єднує спільна риса – тенденція до маніпуляції іншими заради власної вигоди, але вони мають різні прояви. Нарцисизм – це надмірна любов до себе та прагнення до визнання. Нарциси прагнуть до уваги та схвалення, часто ігноруючи потреби інших. Макіавеллізм – це схильність до цинічного мислення, маніпулятивної поведінки та аморальних дій заради досягнення цілей. Психопатія – емоційна холодність, безжальність, імпульсивність, брак каяття.

Психологічна розумність – це здатність усвідомлено і адекватно сприймати та інтерпретувати свої власні думки, емоції та поведінку, а також розуміти внутрішні стани інших людей. Цей термін об'єднує в собі кілька ключових компонентів, які сприяють більш глибокому самоусвідомленню та емпатії [3; 6].

Термін «психологічна розумність» (англ. psychological mindedness) вперше був запропонований у 1973 році американським психіатром С. А. Аппельбаумом у статті «Psychological-mindedness: word, concept and essence». Він визначав психологічну розумність як здатність людини бачити зв'язок між своїми думками, почуттями та діями, що підкреслює важливість усвідомлення власних психічних процесів для ефективної психотерапії. У статті «Розумність у структурі рішимості особистості» авторів О.І.Саннікова

та А. О. Саннікової (2020) розглядається концепція рішимості як складної, інтегральної властивості особистості, що включає здатність до усвідомленого, незалежного та адекватного прийняття рішень. Особливу увагу приділено ролі розумності в процесі вибору, що є важливим аспектом психологічної розумності. У дослідженні виявилось, що люди з вищим рівнем психологічної розумності частіше мають добре розвинене логічне мислення, схильність до аналізу ситуацій і здатність приймати обґрунтовані рішення. Водночас вони рідше демонструють такі якості, як імпульсивність або схильність до ризикованих, необдуманих вчинків. Гіпотеза психологічної розумності є цікавим напрямом вивчення, оскільки вона ставить питання про те, чи можуть представники Темної тріади демонструвати високу психологічну компетентність у певних сферах життєдіяльності, незважаючи на наявність маніпулятивності.

Отже у межах нашого дослідження було поставлено за мету розглянути співвідношення показників психологічної розумності до рис особистості Темної тріади. Для цього дослідження нами було використано короткий опитувальник Темної тріади (Short Dark Triad, SD3). Також у дослідженні було застосовано опитувальник «Шкала психологічної розумності», авторками якої є М.Новікова та Т.Корнілова. Даний діагностичний інструмент дозволяє нам оцінити внутрішню картину особистості, її переживання та почуття. Для досягнення поставленої мети нами було проведено емпіричне дослідження

взаємозв'язків психологічної розумності з рисами Темної тріади. Вибірку склали 30 осіб віком від 25 до 60 років, збір даних здійснювався у друкованому форматі.

У межах дослідження було проаналізовано взаємозв'язки між рисами Темної тріади (макіавеллізм, нарцисизм, психопатія) та компонентами психологічної розумності, зокрема: зацікавленістю в переживаннях (ЗСП), доступністю переживань (ДП), користю від обговорення переживань (КОП), готовністю обговорювати переживання (ГОП) та відкритістю до нового досвіду (ВНД). Аналіз кореляційних зв'язків дозволив виявити певні статистично значущі тенденції, які дають змогу глибше зрозуміти психологічні особливості осіб із проявами темних рис особистості.

Коефіцієнти кореляцій між показниками Темної тріади та психологічної розумності представлені в табл.1.

Таблиця 1

**Коефіцієнти кореляцій між показниками
Темної тріади та психологічної розумності**

Психологічна розумність	Темна тріада
	МАК
ЗСП	
ДП	-365*
ГОП	
ВНД	

Примітка: 1) нулі і коми опущено; 2) позначення «*» показує рівень кореляцій 5%; «**» – рівень кореляцій 1%; підкреслені коефіцієнти – тенденція до зв'язку; 3) скорочення показників схильності до

психологічної розумності: ЗСП – зацікавленість у сфері переживань. ДП – доступність переживань, КОП – користь від обговорення переживань, ГОП – бажання й готовність обговорювати переживання, ВНД – відкритість новому досвіду.

Згідно з отриманими даними можна сказати, що аналіз кореляційних зв'язків між показниками Темної тріади та психологічної розумності отримали, макіавеллізм демонструє від'ємний статистично значущий зв'язок із доступністю переживань ($r = -.365$, $p < 0.05$), що свідчить про труднощі у доступі до власного емоційного світу та емоційну дистанційованість таких осіб. Це відповідає загальним характеристикам макіавеллістичних стратегій, які орієнтовані на маніпуляцію і контроль, а не на емоційну щирість. З іншими компонентами психологічної розумності макіавеллізм корелює незначуще.

Нарцисизм виявив додатний і статистично значущий зв'язок із зацікавленістю в переживаннях ($r = .352$, $p < 0.05$). Такий результат може свідчити про тенденцію нарцисичних особистостей фокусуватися на власних внутрішніх станах, потребу в саморефлексії (хоч і поверховій) та емоційному самозаглибленні. Проте інші показники психологічної розумності не мають з нарцисизмом статистично значущих зв'язків, що вказує на вибіркиму спрямованість емоційної активності у таких осіб.

Найбільшу кількість від'ємних зв'язків виявлено у психопатії. Зокрема, спостерігається помірно від'ємна

кореляція з відкритістю до нового досвіду ($r = -.304$), що свідчить про психологічну ригідність та низьку гнучкість у сприйнятті нових емоційних чи міжособистісних ситуацій. Також фіксується тенденція до від'ємного, хоч і незначущого, зв'язку із доступністю переживань ($r = -.181$), що узгоджується з притаманною психопатичним особистостям емоційною відстороненістю, зниженою емпатією та нечутливістю до соціального контексту.

Загалом, отримані результати підтверджують гіпотезу про від'ємний зв'язок між рисами Темної тріади та психологічною розумністю, особливо в аспектах емоційної відкритості та здатності до усвідомлення власних внутрішніх переживань. Особливо це стосується осіб із вираженими рисами макіавеллізму та психопатії, тоді як нарцисизм демонструє більш складну структуру зв'язків, поєднуючи окремі елементи саморефлексії з потребою у зовнішньому визнанні.

Література:

1. Санніков О., Саннікова А. Розумність у структурі рішимості особистості. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова*. Серія 12: Психологічні науки. 2020. Вип. 9(54). С.118-130. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2020.9\(54\).11](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2020.9(54).11).
2. Саннікова О.П. Прояви неклінічного нарцисизму: пошук індивідуальних відмінностей. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія

12. Психологічні науки: збірник наукових праць. 2021. № 16(61). С.87-98.

3. Саннікова О.П., Макеева Е.О. Факторна структура особистості макіавеллістів. Особистість у сучасному вимірі: Матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми сучасної психології особистості» (м. Одеса, 20 квітня 2020 р.). Одеса: ФОП Бєлий А.Є., 2020. С.222-230.

4. Appelbaum S. A. Psychological-mindedness: word, concept and essence. *The International Journal of Psycho-Analysis*. 1973. Vol. 54. No.1. P.35-46.

УДК 159.9:001.89

Дідух М.Л.,
доктор психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної та диференціальної психології,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

ТРАНСЦЕНДЕНТАЛЬНА ТЕРАПІЯ ЛЮДИНИ (ТТЛ): ІНТЕГРАЦІЯ НАУКОВОГО Й ДУХОВНОГО ВИМІРІВ У ПСИХОЛОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Анотація. У статті представлено авторську концепцію Трансцендентальної Терапії Людини (ТТЛ) як інноваційного методу психотерапевтичної допомоги, що поєднує наукові досягнення сучасної психології з інтуїтивно-духовними практиками. Розкрито теоретичні засади ТТЛ, її методологічні принципи та практичні інструменти. Особлива увага приділена ролі

ЗМІСТ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ: ТИПОВЕ ТА ІНДИВІДУАЛЬНЕ В ОСОБИСТОСТІ

Абдуллаєва В.В. Психологічна підтримка переселенців: інтегрований підхід до роботи з травмою.....	3
Бабчук О.Г., Полятова А.В. Психологічні особливості особистісної зрілості на певному етапі життєдіяльності особистості.....	10
Балахонова К.О. Психологічні особливості особистості як предиктори розладу харчової поведінки.....	22
Бандюк Л.В. Феномен антиципації у просторі споріднених понять.....	30
Бедан В.Б., Амосова А.В. Індивідуально-психологічні особливості соціальної адаптації біженців з України.....	37
Бринза І.В., Брагару М.І. Рольові диспозиції осіб, які переживають психологічну кризу.....	46
Бринза І.В., Мамалиженко Х.В. Актуалізація екзистенціального ресурсу віри особистості у подоланні кризи.....	58
Бринза І.В., Петухова І.О. Співвідношення між показниками суб'єктивного відчуття захищеності і характеристиками особистості.....	70
Василенко І.А., Сорочан Ю.С. Співвідношення показників тривожності, депресії, копінг-стратегій та самоактуалізації особистості.....	79
Василенко І.А., Радіонова Л.І. Індивідуально-психологічні особливості осіб різного рівня емпатії.....	88
Василенко І.А., Яськова В.І. Особливості взаємозв'язку показників макіавелізму, маніпулятивного ставлення та емпатії зі спрямованістю особистості в комунікації.....	100
Водолазська О.О., Живодер О.О. Психологічні особливості самоактуалізації управлінців з різним рівнем упевненості у собі.....	110
Діброва О. Співвідношення показників психологічної розумності та темної тріади.....	119
Дідух М.Л. Трансцендентальна терапія людини (ттл): інтеграція наукового й духовного вимірів у психологічній практиці.....	126
Ілмаз А.Ф. Психологічне благополуччя осіб з різним рівнем самоактуалізації.....	137